

ΠΛΑΤΩΝ

ΠΟΛΙΤΕΙΑ, ΤΟΜΟΣ 1

ΠΛΑΤΩΝ
Πολιτεία, Τόμος 1

http://www.litres.ru/pages/biblio_book/?art=25294155

Πολιτεία, Τόμος 1:

Содержание

ΠΡΟΛΟΓΟΣ	4
ΠΛΑΤΩΝΟΣ	19
ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ	20
ΒΙΒΛΙΟΝ Α'	21
Конец ознакомительного фрагмента.	37

Plato

Πολιτεία, Τόμος 1

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η θεμελιώδης βάση της Πολιτείας του Πλάτωνος είναι η τελεία συνταύτιση της ευτυχίας και της δικαιοσύνης. Το περιεχόμενο δηλαδή του πολυθρυλήτου αυτού έργου είναι καθαρώς ηθικόν, και μολαταύτα εκ των δύο τίτλων, που μας διέσωσεν η αρχαιοτάτη παράδοσις: Πολιτεία ή περί δικαίου, επεκράτησεν ο πρώτος, δια του οποίου εξαιρείται αποκλειστικώτερον το πολιτικόν και κοινωνικόν περιεχόμενον του διαλόγου.

Ο Πλάτων λοιπόν αναλαμβάνει κυρίως την έρευναν περί της φύσεως του δικαίου και του αδίκου, δια να καταδείξη συγχρόνως την ηθικήν ανάγκην τόσον του κράτους όσον και του ατόμου να κανονίζουσι πάσαν αυτών την διαγωγήν επί της δικαιοσύνης, η οποία κατά τον τελευταίον αυτής λόγον είναι αυτή η Ιδέα του αγαθού, η πηγή της τελείας ευδαιμονίας διά τα άτομα και τας κοινωνίας, ο θεός τον Πλάτωνος. Και αντιστρόφως όμως, επειδή η δικαιοσύνη εμφανίζεται κυρίως εις τας κοινωνικάς και πολιτικάς σχέσεις του ανθρώπου, πάσα αναζήτησις του αρίστου πολιτικού οργανισμού οδηγεί κατ' ανάγκην εις την ανάλυσιν

αυτής της εννοίας της δικαιοσύνης, και επί τη βάσει αυτής εις τον καθορισμόν των πρακτικών εφαρμογών της. Η δικαιοσύνη είναι αρετή εφικτή εις τον άνθρωπον μόνον δι' ενός γενικού συστήματος εκπαιδεύσεως, του οποίου ο Πλάτων χαράσσει το σχέδιον εν τη Πολιτεία, συγχρόνως όμως η αληθής πολιτεία, το τέλειον κράτος, δεν είναι άλλο παρά η εφαρμογή και κατά συνέπειαν η μετά λόγου και επιστήμης γνώσις της δικαιοσύνης.

Η απόδειξις της Πλατωνικής θέσεως ακολουθεί σχέδιον καθ' αυτό απλούστατον και αυστηρότατα διαγεγραμμένον, μολονότι η οικονομία αυτού φαίνεται πολλάκις διασπωμένη υπό της ελευθερίας του διαλόγου.

Εις το πρώτον βιβλίον, το οποίον αποτελεί την εισαγωγήν εις το όλον έργον, ο Σωκράτης συζητεί διαφόρους ορισμούς της δικαιοσύνης μετά του Πολεμάρχου και του σοφιστού Θρασυμάχου, τους οποίους αναιρεί με ύφος ειρωνικόν μάλλον και με επιχειρήματα όχι σπανίως σοφιστικά· μόλις δε περί το τέλος του βιβλίου δίδει σοβαρωτέραν τροπήν εις τον λόγον, δια να δείξη ότι η προηγηθείσα συζήτησις ήτο εν μέρει ελαφρά και εν μέρει σοβαρά εισαγωγή εις την έρευναν περί της φύσεως του δικαίου.

Οι αδελφοί του Πλάτωνος, Γλαύκων και Αδείμαντος, θέτουν ακολούθως επιστημονικώτατα το ζήτημα και προδιαγράφουν την αληθή μέθοδον της ερεύνης, ήτις συνίσταται εις το να απαλλαγή η έννοια της δικαιοσύνης παντός επουσιώδους στοιχείου αυτής (της καλής ή κακής

υπολήψεως των ανθρώπων, αμοιβών, ποινών κτλ.) και να αντιπαραβληθή ο τελείως δίκαιος άνθρωπος προς τον τελείως άδικον· δεν πρόκειται δηλαδή κατ' αρχάς να εξετασθή ο ορισμός της δικαιοσύνης, αλλ' η ικανότης την οποίαν έχει απολύτως και καθ' εαυτήν να καθιστά τον άνθρωπον ευτυχή· αναλαμβάνοντες δε αυτοί την υποστήριξιν της υλιστικής θεωρίας του απολύτου εγωισμού, αφήνουν εις τον Σωκράτην ν' αποδείξη την εναντίαν θέσιν: Εάν πράγματι ο δίκαιος, μακράν του να καρπούται κανέν πλεονέκτημα εκ του εναρέτου αυτού βίου, παραγνωρίζεται καθ' όλην του την ζωήν, καταδιώκεται, προπηλακίζεται, βασανίζεται, και μολαταύτα είναι ευτυχέστερος του αδίκου, τότε η θέσις του Σωκράτους δύναται να θεωρηθή αποδεδειγμένη.

Το από τούδε ο λόγος μένει μέχρι τέλους εις τον Σωκράτην ευθύς εξ αρχής δίδει ούτος την τροπήν εκείνην εις τον διάλογον, ήτις οδηγεί από του ατόμου εις την κοινωνίαν και όπου διατυπύεται κατά πρώτην φοράν η αλήθεια, θεωρουμένη κοινός τύπος πλέον σήμερον, ότι το κράτος είναι οργανισμός. Ο Σωκράτης διακηρύττει ότι είναι ανίκανος να λύση το πρόβλημα, όπως ετέθη υπό του Αδειμάντου· εκείνο, το οποίον αποτελεί εν τη ατομική ψυχή την ουσίαν της δικαιοσύνης, θα καταστή εναργέστερον, εάν εν πρώτοις το μελετήσωμεν εκεί όπου φανερύται εν ηυξημένη αναλογία, εν τη πολιτεία δηλαδή· και τοιουτοτρόπως θα γνωρίσωμεν και την γένεσιν της

δικαιοσύνης εν τη γενέσει της κοινωνίας.

Ανάγκαι αποκλειστικώς οικονομικαί ωδήγησαν, κατά τον Πλάτωνα, τους ανθρώπους εις την σύμπληξιν της πρωτογενούς κοινωνίας, δικαίως δε θα ηδύνατο, μέχρι του σημείου τούτου, η πραγματιστική ιστορική σχολή να αντιποιηθή ως αρχηγόν αυτής τον μέγαν ιδεολόγον· αλλ' ούτος, αφού εκθέση τας μεταβολάς, τας οποίας ευθύς εξ αρχής επέφεραν εις την πρώτην **υγιά** κοινωνίαν η τρυφή και η αύξησις του πληθυσμού, αίτινες πάλιν αφ' ετέρου εξηγούν την αναπόφευκτον ανάγκην του πολέμου και την σύστασιν ιδίας τάξεως των πολεμιστών ή φυλάκων, αναλαμβάνει να διαγράψη την εκπαίδευσιν αυτών εις τρόπον ώστε, όπως οι αγαθοί κύνες, να είναι επίφοβοι διά τους ξένους, πραότατοι διά τους οικείους και εν γένει της πόλεως σωτήρες, και ούτω αποτελεσθή το πρότυπον ιδανικής πολιτείας· από της πραγματικότητος δηλαδή και του ιστορικού των γεγονότων μεταπηδά εις μίαν τελείως ιδανικήν κατασκευήν και αντί της φυσικής ούτως ειπείν ιστορίας την οποίαν ανέλαβε να μας δώση της κοινωνίας και του κράτους, διά να καταδείξη την εν αυτοίς γένεσιν και φύσιν της δικαιοσύνης, έρχεται να διδάξη οποία τις ώφειλε να είναι κατ' αυτόν η πολιτεία.

Η κατά Πλάτωνα εκπαίδευσις της προνομιούχου των φυλάκων τάξεως, ήτις μόνη παρ' αυτό λογίζεται και εξ ης θα ληφθώσι μίαν ημέραν οι ανώτατοι άρχοντες δεν θα μας απασχολήση εν τη συντόμω ταύτη αναλύσει

περισσότερον. Η μυθολογία και η θεολογία, η γυμναστική και η μουσική λαμβάνουν παρά τω Πλάτωνι τον ιδανικόν αυτών παιδαγωγικόν τύπον, διά να καταστήσουν τελείους εκείνους, οίτινες διά της φυσικής ήδη προδιαθέσεως του πνεύματος και του χαρακτήρος είναι προωρισμένοι να αποτελέσουν την διοικούσαν τάξιν. Όσον αφορά τας άλλας διατάξεις, τας αποβλεπούσας τον βίον των πολεμιστών (ιδιοκτησίαν, γάμον, τεκνοποιίαν κτλ.), τον τρόπον της εκλογής των αρχόντων και άλλα συναφή ζητήματα, πάντων τούτων ακροθιγώς μόνον άπτεται ενταύθα. Περί δε της ανωτέρας διανοητικής και φιλοσοφικής μορφώσεως ούτε λόγον ποιείται ακόμη, πράγμα το οποίον ιδιαιτέρως θα μας εξένιζεν, αν δεν μας άφηνε να δίδωμεν επαρκώς ότι, επιφυλασσόμενος να επανέλθη επί τούτων λεπτομερέστερον, σπεύδει ήδη προς τον άμεσον αυτού σκοπόν· επρόκειτο να αναζητήση την δικαιοσύνην εν τη πραγματική πολιτεία: ήδη πρόκειται να την ανεύρη εν τη ιδανική αυτού, και δι' αυστηροτάτης λογικής μεθόδου, υποχρεούται να την ταυτίση με την αρχήν της «κατανομής της εργασίας ή της ειδικεύσεως των ικανοτήτων». Όταν έκαστος κατέχη ό,τι του ανήκει και αποδίδη τας συμφώνους προς την ειδικότητα αυτού υπηρεσίας, η ιδέα της δικαιοσύνης έχει πραγματοποιηθή· αύτη λοιπόν εκδηλούται εν τω κράτει διά της ακριβείας των αμοιβαίων σχέσεων μεταξύ πάντων των πολιτών και διά της ειδικής ενεργητικότητος εκάστης των τάξεων, των

δημιουργών, των επικούρων και φυλάκων. Ο προσωρινός αυτός καθορισμός της δικαιοσύνης εν τη πολιτεία θα λάβη πάγιον κύρος, εάν ευρεθή επαληθεύων και επί του ατόμου, επί της ατομικής ψυχής.

Και αυτή αποτελείται εκ τριών μερών, του επιθυμητικού, του θυμοειδούς και του λογιστικού, τα οποία αντιστοιχούν προς τας τρεις της πολιτείας τάξεις. Η απόδειξις της διαιρέσεως και αντιστοιχίας ταύτης γίνεται κατά τρόπον εξαιρετικώς επίπονον και βεβιασμένον, προκαλούντα δε πλήθος αντιρρήσεων και αμφιβολιών, αίτινες βεβαίως και τον Πλάτωνα θα ηδύναντο να σταματήσουν, αν δεν έσπευδεν αποφασιστικώς πλέον εις το τέρμα της ερεύνης του. Η κατανομή της εργασίας κατέδειξε την αληθή οδόν εις την γνώσιν της δικαιοσύνης· όπως τα επαγγέλματα εν τω κράτει, τοιουτοτρόπως και εις το εσωτερικόν της ψυχής αι τρεις τάξεις οφείλουν να είναι ακριβώς χωρισμέναι· η σωτηρία της απαιτεί να απαγορεύεται αυστηρώς πας σφετερισμός, πάσα επέμβασις των μεν εις τα δικαιώματα των άλλων και να συνεργάζωνται πάσαι εν τελεία αρμονία. Αύτη είναι η ουσία της δικαιοσύνης, ενώ το εναντίον, δηλαδή η στάσις του ενός μέρους εναντίον ολοκλήρου της ψυχής και η εξ αυτής προερχομένη διατάραξις της αρμονίας αποτελεί την αδικίαν· όπως δε η υγιεία του σώματος στηρίζεται επί των φυσικών σχέσεων των μερών αυτού, η δε ασθένεια αφορμήν έχει την ανατροπήν, την εναντίαν προς την φύσιν της τάξεως ταύτης, τοιουτοτρόπως

και η αρετή φανερούται ως «η υγεία, το κάλλος και η ρώμη» της ψυχής, η δε κακία ως «η νόσος, η ασχημία και η ασθένειά της». Η θέσις του Πλάτωνος δύναται πλέον, προσωρινώς τουλάχιστον, να θεωρηθή αποδεδειγμένη, διότι θα ήτο γελοίον να εγερθή κατόπιν τούτων το ζήτημα, αν η δικαιοσύνη είναι πράγματι επωφελής εις τον δίκαιον, ή εάν η αδικία επιζήμιος εις τον άδικον, είτε λανθάνουσι τους ανθρώπους, είτε μη.

Αλλά το ιδανικόν κράτος του Πλάτωνος έμεινε μέχρι τούδε εστερημένον της βάσεως αυτού, ήτις είναι η διοργάνωσις της οικογενείας, και του επιστεγάσματος επίσης, το οποίον είναι η βασιλεία των φιλοσόφων. επομένως πρέπει να συμπληρωθή τοιουτοτρόπως το τέλειον πολιτειακόν οικοδόμημα, διά να δυνηθή να αντιπαραβληθή προς το αντίθετόν του: προς το ατελές, ελαττωματικόν κράτος υπό τας διαφόρους αυτού μορφάς, τας οποίας μας παρέχει η ιστορική πραγματικότητα. Αφού λοιπόν πραγματευθή εν τοις εξής πρώτον τα πολυθρύλητα ζητήματα της χειραφετήσεως της γυναικός, της κοινότητος των γυναικών και των τέκνων, και της καταργήσεως της ιδιοκτησίας εν παντί, εγείρει ο ίδιος την αμφιβολίαν περί της πραγματοποιήσεως τοιαύτης ιδανικής πολιτείας, διά να παραδεχθή όμως μετ' ακλονήτου πίστεως το δυνατόν αυτής, υπό τον απαραίτητον όρον «ή οι φιλόσοφοι να βασιλεύσωσιν εν ταις πόλεσιν, ή οι βασιλείς γνησίως να φιλοσοφήσωσιν». Και η απαίτησις αύτη της γνησίας

φιλοσοφικής εκπαιδεύσεως του βασιλέως οδηγεί τον Πλάτωνα εις την μακράν περί αυτής πραγματείαν, ήτις καταλαμβάνει μέρος του έκτου και ολόκληρον το έβδομον βιβλίον και παρέχει την αφορμήν, ή μάλλον την πρόφασιν εις τον συγγραφέα να εκθέση την περί των επιστημών θεωρίαν αυτού· απaráλλακτα όπως εις τα πρώτα βιβλία η στοιχειώδης εκπαίδευσις των φυλάκων έδωκεν αφορμήν εις τας μακράς εκείνας και εν μέρει ασχέτους προς τον κύριον σκοπόν παρεκβάσεις περί μυθολογίας, θρησκείας, μουσικής, ποιήσεως και γυμναστικής. Πάσαι αι επιστήμαι, των οποίων ακριβώς καθορίζει την ιεραρχίαν, σκοπόν έχουσι να ανυψώσουν την κεκαθαρμένην πλέον ψυχήν από του γίνεσθαι εις το είναι, δηλαδή εις το βασιλείον των Ιδεών και την ανωτάτην αυτού κορυφήν, την ιδέαν του Αγαθού.

Ήδη το πολιτειακόν σύνταγμα έχει την βάσιν και την κορωνίδα αυτού και είναι δυνατόν πλέον να αντιτεθώσι προς αυτό αι ελαττωματικάί μορφαί των υφισταμένων πολιτευμάτων (τιμαρχίας ή τιμοκρατίας, ολιγαρχίας, δημοκρατίας και τυραννίδος) και οι εις αυτά αντιστοιχούντες ανθρώπινοι τύποι, διά να καταδειχθή εν τέλει ότι η τυραννίς είναι το χείριστον των πολιτευμάτων και ο τύραννος ο χείριστος και αδικώτατος των ανθρώπων συνάμα δε και ο δυστυχέστατος. Η απόδειξις της Πλατωνικής θέσεως έχει πλέον τελείως και από πάσης απόψεως συντελεσθή. Το επόμενον δέκατον και

τελευταίον βιβλίον είναι απλώς συμπληρωτικόν παράρτημα των προεκτεθέντων· εν αυτώ ο Πλάτων επανέρχεται αποτόμως εις την σφοδράν αυτού κατά της ποιήσεως πολεμικήν, την οποίαν ήδη διεξάγει αποτελεσματικώτερον, στηριζόμενος επί της προεκτεθείσης διαιρέσεως της ψυχής και της θεωρίας των ιδεών. Σκέψεις τινές θρησκευτικάί, αναφερόμενοι εις τας αμοιβάς των δικαίων και τας τιμωρίας των κακών, και ο μύθος του Ηρός του Παμφυλίου αποτελούσι το τέλος του όλου έργου.

* *

*

Η πληθύς των ζητημάτων, τα οποία ανακινούνται εν τη Πολιτεία και σχετίζονται είτε αμέσως προς την Πλατωνικήν φιλοσοφίαν, είτε οπωσδήποτε εμμέσως προς την καθόλου ιστορίαν της ανθρωπίνης σκέψεως, καθιστά αδύνατον και να θίξωμεν μόνον αυτά ενταύθα. Απαραίτητος όμως είναι μία γενικωτέρα επισκόπησις της θεμελιώδους θέσεως του Πλάτωνος «της τελείας συνταυτίσεως της ευτυχίας προς την δικαιοσύνην», την οποίαν δίδομεν ακολουθούντες την φωτεινήν έκθεσιν του Th. Comperz.

Με όλην την ζωηράν επιθυμίαν των καλώς

προδιατεθειμένων αναγνωστών να θεωρήσουν την θέσιν ταύτην ως αποδεδειγμένην, ο αμερόληπτος κριτής δεν δύναται να αποφύγη την εντύπωσιν ότι η στερεότης της αποδείξεως δεν ανταποκρίνεται εις το μεγαλείον της προθέσεως του συγγραφέως. Είναι περιττόν σχεδόν και να παρατηρήση τις πόσον προφανής υπερβολή είναι να θεωρούνται ως μηδέν τα εξωτερικά αγαθά και να γίνεται λόγος περί ευτυχίας ανθρώπου καταδιωκομένου, προπηλακιζομένου, βασανιζομένου. Ο Αριστοτέλης, ο οποίος δεν έχει μικροτέραν έξαρσιν σκέψεως, αλλά και μείζονα συγχρόνως νηφαλιότητα του Πλάτωνος, την απεμάκρυνεν ήδη σιωπηλώς. Μολαταύτα όσον και αν την θεωρήσωμεν ήκιστα παραδεκτήν, περιέχει μίαν αλήθειαν καθ' εαυτήν βάσιμον και εξαιρετέως ενδιαφέρουσαν, ότι δηλαδή διά τους έχοντας έν ιδανικόν – αδιάφορον ποίον – υπάρχουν αξίαι, αι οποίαι δύνανται να χαρακτηρισθώσιν ως απεριόριστοι, ή τουλάχιστον προς τας οποίας ουδεμία άλλη δύναται να συγκριθή. Τι σημαίνει θάνατος, τι σημαίνουν οι σκληρότεροι εξωτερικοί πόνοι εμπρός εις την απώλειαν εκείνου, το οποίον αποτελεί το σέμνωμα και την αξίαν ημών; Τοιαύτη είναι, άνευ υπερβολής, η κραυγή της καρδίας πάντων εκείνων, όσοι έχουν μίαν ηθικήν μόρφωσιν.

Αλλά η γνώσις εκείνου, όπερ αληθώς προσδίδει την μόνην της αξίαν εις την ζωήν, είναι καρπός της εκπαιδεύσεως και της μορφώσεως, την οποίαν το

άτομον έλαβε παρά της κοινωνίας· το δυνατόν τοιαύτης μορφώσεως εξαρτάται αναμφιβόλως εκ της φύσεως του ατόμου και άνευ προδιαθέσεως η τοιαύτη ενέργεια της κοινωνίας θα ήτο αδύνατος· αφ' ετέρου όμως, άνευ της ενεργείας ταύτης, η προδιάθεσις, ήτις καθεύδει εν ημίν, ουδέποτε θα ανεπτύσσετο. Και η ανάπτυξις αύτη είναι όλως διόλου διάφορος και ανάλογος του περιβάλλοντος, εν τω οποίω η τύχη ετοποθέτησε τον άνθρωπον. Άλλη είναι, παραδείγματος χάριν, διά τους συμπολίτας του Πλάτωνος, οίτινες εκέκτηντο δούλους, και άλλη παρ' ημίν, εις τους οποίους η δουλεία εμπνέει φρίκην· άλλη διά τους Τουρκομάνους και Βεδουίνους, οίτινες θεωρούν την ληστείαν ως επιτετραμμένην και έντιμον μάλιστα, και άλλη παρ' ημίν, οίτινες την στιγματίζομεν και την τιμωρούμεν ως μυσαρόν έγκλημα. Η κοινωνική αρετή ή δικαιοσύνη στηρίζεται επί βάσεως φυσικής, δεν είναι όμως διόλου διά τούτο και προϊόν της φύσεως· η βαθεία γνώσις την οποίαν απεκτήσαμεν των διαφόρων φάσεων του πολιτισμού, κατ' ανάγκην διαφόρων – προ πάντων ως προς τα αντικείμενα και την ροπήν των ηθικών παραγγελμάτων – ουδέ σκιάν αμφιβολίας καταλείπει υπό την έποψιν ταύτην· άλλως τε οι πρεσβύτεροι του Πλάτωνος, ο ιστορικός Ηρόδοτος και ο σοφιστής Ιππίας, είχαν ήδη σαφή και καθάραν επίγνωσιν του πράγματος. Ο ζήλος όμως, τον οποίον εκληρονόμησεν ο Πλάτων παρά του Σωκράτους, και τον οποίον του ενέπνεον τα καθαρώτερα

ελατήρια, να στηρίξη επί αδιασαλεύτων θεμελίων την απολογία της δικαιοσύνης ή κοινωνικής αρετής, εθόλωσε την διαύγειαν του βλέμματός του, εις τρόπον ώστε να παρορά πράγματα προφανέστατα· ούτω μόνον εξηγείται το γεγονός ότι δύναται να συνταυτίζη την δικαιοσύνην άλλοτε μεν προς την ικανότητα άλλοτε δε προς την ισορροπίαν των ψυχικών δυνάμεων. Αισθανόμεθα τον πειρασμόν να υποστηρίξωμεν εναντίον του, ότι υπήρξαν τύραννοι, δουλέμποροι ή λήσταρχοι τελείως ευτυχείς, εφόσον ήσαν τελείως ενεργητικοί και κατείχον πάσας αυτών τας δυνάμεις εν πλήρει αναπτύξει. Άνθρωπος εμψυχούμενος υπό αισθημάτων αντικοινωνικών ή μισανθρωπικών υπό πάσας ή και υπό τινας μόνον επόψεις, δεν βλέπει διακινδυνεύουσας, εξ αιτίας αυτών των αισθημάτων και κατά τρόπον άμεσον, ούτε την ικανότητά του να είναι ευτυχής, ούτε την ενεργητικότητά του· ή, διά να ομιλήσωμεν ακριβέστερον, δεν βλέπει αυτάς ελαττωμένας, παρά μόνον καθ' ήν ημέραν έχει συλλέξει εν εαυτώ το μέτρον των αλτρουιστικών αισθημάτων το αναγκαίον όπως παραβλάβη την εσωτερικήν του ενότητα και την ομοιογένειαν του χαρακτήρος του. Τότε γεννάται εν αυτώ η «στάσις» και η εσωτερική εκείνη διατάραξις, η έλλειψις της ψυχικής ισορροπίας, αίτινες διακυβεύουσι την ευτυχίαν του, εξασθενίζουσι την ενεργητικότητά του, και αίτινες είναι εξ ίσου ολέθριαι διά τον τελείως αντικοινωνικόν άνθρωπον, όσον και διά τον εμφορούμενον τελείως υπό

κοινωνικών αισθημάτων.

Η σκέψις αυτή, ήτις ρίπτει ούτως ειπείν γέφυραν μεταξύ της κοινωνικής ηθικής και της υγιεινής της ψυχής, επιδέχεται και πολύ γενικωτέραν έκφρασιν. Όταν έν οιονδήποτε αίσθημα επικρατούν εν τω χαρακτήρι ημών υποχωρή διά τινα λόγον και κατανικάται προσωρινώς, αναλαμβάνει, εκλιπούσης της αφορμής, την αρχαίαν αυτού θέσιν, αλλά συνοδεύεται ήδη υπό λυπηρών συναισθημάτων, τα οποία ονομάζομεν, κατά τας περιστάσεις, λύπην, απογοήτευσιν, μετάνοιαν ή τύψιν· δυσκόλως δε θα ευρίσκετο ο άνθρωπος, όστις θα είχε την γενναιότητα να υποστή την οξείαν οδύνην και να υποστηρίξη μέχρι τέλους την σύγκρουσιν των δύο εχθρικών τάσεων. Κατά την εναντίαν περίπτωσιν, η οξεία νόσος μεταβάλλεται εις χρονίαν ασθένειαν, ήτις βαθμηδόν απαμβλύνει και καταστρέφει την δύναμιν του αισθήματος και της θελήσεως· διότι αι συναισθηματικά και βουλευτικά παρορμήσεις ευρισκόμενοι αδιαλείπτως απέναντι αλλήλων εξασθενίζονται αμοιβαίως, όπως δύο ρεύματα, τα οποία εν τω αυτώ αγωγώ βαίνουνσι κατά αντίθετον διεύθυνσιν· η εξασθένισις άλλως τε υποβοηθείται εμμέσως και υπό της ακουσίας τάσεως προς αποφυγήν της συγκρούσεως, προς κατάργησιν δηλαδή των ιδεών, αίτινες αλληλοσυγκρούονται. Πράγματι η τάσις αυτή μη δυναμένη να περιορισθή εις στενήν ψυχικήν περιοχήν παραλύει αυτόν τον κανονικόν ρουν των ιδεών και αποτελεί μόνιμον

βλάβην διά την λειτουργίαν της ψυχής. Ίσως κατορθωθή ημέραν τινά να καθορισθώσι μετά πλήρους ακριβείας διά της πειραματικής ψυχοφυσικής τα γεγονότα ταύτα, άτινα μας παρέχει η παρατήρησις και η αναλογία των φυσικών φαινομένων· τότε θα απεδεικνύετο πραγματικώς η **φυσική** βάσις, την οποίαν προησθάνθη ο Σωκράτης και ο Πλάτων, της κοινωνικής ηθικής καθ' εαυτήν, ανεξαρτήτως της ευτυχίας του ατόμου. Δύναται τις αναμφιβόλως να φέρη την αντίρρησιν, ότι η θεραπεία της εσωτερικής συγκρούσεως δύναται να γίνη επίσης τελεσφόρως διά της καταργήσεως των κοινωνικών αισθημάτων, όπως και των αντικοινωνικών και η αντίρρησις είναι καθ' εαυτήν βάσιμος, αλλά πρακτικώς άνευ σημασίας· μόνον Κύκλωψ διαβιών εν τελεία απομονώσει και ερημία θα ηδύνατο να δοκιμάση το τοιούτον μέσον, αλλ' ουχί και μέλος της ανθρωπίνης κοινωνίας ευρισκόμενον εις αδιάλειπτον επαφήν μετά των ομοίων του και το οποίον, εφόσον τουλάχιστον δεν είναι τέρας, συνδέεται πάντοτε προς εκείνους διά δεσμών συμπαθείας και ακουσίως του δημιουργουμένων.

Αναμφιβόλως ο Πλάτων επίστευεν, ότι ηδύνατο να παρακάμψη μίαν απόδειξιν, ήτις ενέκλειεν εν εαυτή τόσας άλλας διαμέσους· απέφυγε την ανάγκην ταύτην υποκαθιστών αντί αυτής της αδικίας τα ελατήρια της αδικίας· άδικος κατ' αυτόν είναι ο φιλόδοξος, ο άπληστος, ο δουλεύων εις τας ορμάς και τα πάθη του· και εις

τους τύπους τούτους αντιτάσσει τους εναντίους και τοιουτοτρόπως δημιουργεί το ιδανικόν εκείνο, το οποίον απέκτησε την μεγίστην επίδρασιν και την υψίστην σημασίαν διά την ανθρωπότητα. Το μόνον πράγμα, το οποίον δεν δύναται να του παραχωρήση ο αμερόληπτος κριτής, είναι το να πιστεύη ότι απέδειξεν αναντιρρήτως την μεγαλύτεραν αξίαν των τύπων τούτων υπό την έποψιν της ευτυχίας· δύναται τις να παραδεχθή άνευ ενδοιασμού ότι ο κυριαρχών των παθών του είναι ευτυχέστερος του δουλεύοντος εις αυτά· αλλά ο θεωρητικός ή φιλοσοφικός βίος, ως μάλλον απηλλαγμένος επιθυμιών και παθών, καθιστά τον άνθρωπον ευτυχέστερον εκείνου, του οποίου η φύσις είναι να δρα προς τα έξω και να κυβερνά τους ανθρώπους; Αυτό ποτέ δεν θα ηδύνατο τις να το αποδείξει εις οιαδήποτε επιχειρήματα και αν προσέτρεχεν· επί του σημείου τούτου, εις τα αισθήματα ενός Πλάτωνος ή ενός Αριστοτέλους αντιτίθενται τα αισθήματα ενός Περικλέους ή ενός Επαμεινώνδου και εις μάτην ήθελέ τις αναζητήσει τον διαιτητήν, όστις θα ηδύνατο εγκύρως να αποφανθή μεταξύ των δύο.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑ

[Ἡ περί του δικαίου: πολιτικός]

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΙΑΛΟΓΟΥ

ΣΩΚΡΑΤΗΣ

ΓΛΑΥΚΩΝ

ΠΟΛΕΜΑΡΧΟΣ

ΘΡΑΣΥΜΑΧΟΣ

ΑΔΕΙΜΑΝΤΟΣ

ΚΕΦΑΛΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ Α'

ΣΩΚΡΑΤΗΣ. Κατέβηκα χθες εις τον Πειραιά μαζί με τον Γλαύκωνα τον υιόν του Αρίστωνος και διά να προσευχηθώ εις την θεάν και συγχρόνως διότι ηθέλησα να ίδω, πώς θα διεξαχθή η εορτή, την οποίαν κατά πρώτην φοράν επρόκειτο να πανηγυρίσουν. Και πραγματικώς ωραία μου εφάνη και των εντοπίων η πομπή, ουδόλως όμως κατά την γνώμην μου υπελείφθη ως προς την μεγαλοπρέπειαν και η πομπή των Θρακών.

Αφού λοιπόν προσευχήθημεν και παρατηρήσαμεν την εορτήν, εγυρίζαμεν διά την πόλιν. Μόλις όμως μας είδεν από μακράν να ξεκινούμεν ο Πολέμαρχος, ο υιός του Κεφάλου, διέταξε τον δούλον του να τρέξη και να μας παρακαλέση να τον περιμένωμεν.

Πλησιάσας λοιπόν από πίσω ο δούλος μ' έσυρε από το μάτιον και μου είπε: Σας παρακαλεί ο Πολέμαρχος να περιμείνετε. Και εγώ εγύρισα και τον ηρώτησα, πού ήτο. Νά τον, μου είπε, έρχεται από πίσω· περιμένετέ τον. Θα τον περιμένομεν, επρόσθεσεν ο Γλαύκων.

Και σε λίγον έφθασαν πραγματικώς ο Πολέμαρχος και ο Αδείμαντος ο αδελφός του Γλαύκωνος και ο Νικήρατος του Νικίου ο υιός και μερικοί άλλοι, οι οποίοι επέστρεφον από την πομπήν. Και μας λέγει λοιπόν ο Πολέμαρχος· Μου φαίνεται, Σώκρατες, ότι ξεκινήσατε δια να επιστρέψετε εις

την πόλιν. – Δεν ηπατήθης, του απήντησα εγώ.

– Μας βλέπεις καλά πόσοι είμεθα: – Αι, και τι; είπα εγώ.
– Ή θα δειχθήτε ισχυρότεροι από αυτούς, ή τελείωσε – θα μένετε εδώ. – Μας αποκλείετε ακόμη και να ελπίζωμεν, είπα εγώ, ότι θα μας αφήσετε, αν κατορθώσωμεν να σας πείσωμεν; – Και πώς τάχα, απήντησεν εκείνος, θα ημπορέσετε να πείσετε ανθρώπους μη ακούοντας; – Διόλου βέβαια, είπεν ο Γλαύκων. – Πάρετέ το λοιπόν απόφασιν πως δεν θα σας ακούσωμεν.

– Άραγε, έλαβε τον λόγον ο Αδείμαντος, μήπως και δεν γνωρίζετε ότι προς το βράδυ θα γίνη έφιππος λαμπαδηδρομία προς τιμήν της Θεάς; – Έφιππος; ηρώτησα εγώ· αλήθεια, πρωτοφανές θέαμα αυτό· κρατούντες λαμπάδας θα τας μεταδίδουν από χείρα εις χείρα ενώ θα παρατρέχουν με τους ίππους; ή πώς αλλέως λέγεις;

– Έτσι όπως είπες, απήντησεν ο Πολεμάρχος, και ακόμη θα κάμουν και παννυχίδα την οποίαν αξίζει τον κόπον να ιδούμεν. Θα εξέλθωμεν μετά το δείπνον και θα συναντήσωμεν έξω και πολλούς από τους νέους, με τους οποίους θ' ανοίξωμεν ομιλίαν. Μείνετε λοιπόν και μη ζητήτε άλλα. – Καθώς φαίνεται, ανάγκη πάσα να μείνωμεν, είπεν ο Γλαύκων. – Αλλ' αφού το αποφασίζεις, επρόσθεσα και εγώ, ας γίνη κ' έτσι.

Επήγαμεν λοιπόν εις την οικίαν του Πολεμάρχου, όπου ευρίσκομεν τον Λυσίαν και τον Ευθύδημον, τους αδελφούς του Πολεμάρχου και μάλιστα τον Θρασύμαχον

τον Χαλκηδόνιον και τον Χαρμαντίδην τον Παιανιέα και τον Κλειτοφώντα του Αριστωνύμου. Μέσα ήσαν ακόμη και ο πατέρας του Πολεμάρχου ο Κέφαλος· μου εφάνη ότι είχε πάρα πολύ γηράση, καθώς είχα να τον ιδώ από καιρό. Εκάθητο δε επί δίφρου στηριζόμενος επί προσκεφαλαίου και με στέφανον εις την κεφαλήν· διότι είχε κάμη θυσίαν εις την αυλήν.

Εκαθίσαμεν λοιπόν πλησίον του· διότι ήσαν τοποθετημένα εκεί γύρω του μερικά καθίσματα· μ' εχαιρέτησε εγκαρδίως ευθύς καθώς με είδεν ο Κέφαλος και είπε. – Πολύ σπανίως καταβαίνεις να μας επισκέπτεσαι εις τον Πειραιά, Σωκράτη· και όμως έπρεπε· αν βέβαια ήμην εγώ ακόμη εις θέσιν ν' αναβαίνω εύκολα εις την πόλιν, δεν θα σε υπεβάλλομεν εις τον κόπον να έρχεσαι εσύ εδώ, αλλ' ημείς θα ηρχόμεθα να σ' ευρίσκαμεν· τώρα όμως πρέπει να μας ενθυμήσαι συχνότερα· διότι πρέπει να γνωρίζης ότι δι' εμέ, όσον απομαραίνονται αι διάφοροι σωματικά απολαύσεις, τόσο αυξάνουν η επιθυμία και η ευχαρίστησις των λόγων. Κάνε λοιπόν όπως σου λέγω· δεν εννοώ να μη συναναστρέφεται και με αυτούς τους νεανίσκους, αλλά έρχου κάποτε κ' εδώ να μας επισκέπτεσαι ως φίλους σου και πολύ οικείους.

– Και να ιδής, είπα εγώ, Κέφαλε, αισθάνομαι μεγάλην χαράν να συνδιαλέγωμαι με τους πολύ ηλικιωμένους· διότι μου φαίνεται ότι χρειάζεται να ζητώ από αυτούς διαφόρους πληροφορίας, ως να έχουν ήδη διατρέξει ένα δρόμον,

τον οποίον ίσως γίνη ανάγκη να βαδίσωμεν και ημείς, οποίος τις να είναι αυτός τάχα, τραχύς και δύσκολος, ή εύκολος και ευδιάβατος. Κ' έτσι τώρα θα μου έκανες μεγάλην ευχαρίστησιν να μου μάθης, αφού δα ευρίσκεσαι εις το σημείον τούτο της ηλικίας, το οποίον κατώφλιον του γήρατος ονομάζουν οι ποιηταί, αν είναι δύσκολον αυτό το στάδιον της ζωής – ή πώς εσύ το κηρύττεις;

– Εγώ θα σου είπω την πάσαν αλήθειαν, Σωκράτη, πώς μου φαίνεται αυτό που ερωτάς· διότι πολλές φορές τυχαίνει και μαζευόμεθα μερικοί που έχομεν την αυτήν ηλικίαν, εφαρμόζοντες την παλαιάν παροιμίαν (όμοιος τον όμοιον). Οι περισσότεροι λοιπόν από ημάς δεν κάμνουν άλλο, παρά να θρηνολογούν, ενθυμούμενοι και ποθούντες τας ηδονάς της νεότητος, και τας περί τον έρωτα και τα συμπόσια και τας ευωχίας και τα άλλα τα ανάλογα και αγανακτούν, ως να έχουν στερηθή μεγάλα και σπουδαία πράγματα και ως να ήτο τότε αληθινά ευτυχισμένη η ζωή των, ενώ τώρα ούτε ζωή δεν αξίζει να την ονομάζη κανείς. Μερικοί δε οδύρονται και διά τους προπηλακισμούς που υφίσταται το γήρας εκ μέρους των οικείων, κ' επάνω εις όλ' αυτά ψάλλουν τον εξάψαλμον του γήρατος δι' όσα κακά τους είναι αιτία.

Εμένα όμως μου φαίνεται, Σωκράτη, ότι δεν είναι αυτή η αληθινή αιτία που κατηγορούν· διότι αν πράγματι αυτό ήτο το αίτιον, και δι' εμέ βέβαια θα είχε τα ίδια κακά αποτελέσματα και δι' όλους τους άλλους που έφθασαν εις αυτήν την ηλικίαν. Και όμως έχω συναντήση ως

τώρα ανθρώπους διαφορετικά σκεπτομένους, και άλλους και μάλιστα τον ποιητήν τον Σοφοκλή: Ἦμην παρῶν κάποτε που τον ηρώτα κάποιος, εάν ἦτο ἀκόμη ικανός να απολαμβάνη τας ερωτικὰς ἡδονὰς· και εκείνος του ἀπήντησε: «Δάγκασε τη γλῶσσα σου, ἄνθρωπε! με την μεγαλυτέραν μου ευχαρίστησιν ἐγλύτωσα ἀπὸ αὐτὸ το πρᾶγμα, ως να ἀπηλευθερώθην ἀπὸ τύραννον λυσσαμένον και ἄγριον. Και τότε λοιπὸν ἔκρινα ὅτι εἶχε δίκαιον να ομιλήσῃ κατ' αὐτὸν τον τρόπον, και τώρα με την ηλικίαν δεν ἠλλάξα γνώμην· διότι πρᾶγματι με το γήρας ἐπέρχεται τελεία εἰρήνη και ἀπελευθέρωσις ἀπὸ τα τοιαύτα τουλάχιστον· αφοῦ αἱ ἐπιθυμίαι χάσουν την ἐντασίν των και χαλαρωθοῦν, πρᾶγματι, καθὼς το εἶπε και ο Σοφοκλῆς, εἶναι ως να ἀπαλλαττώμεθα ἀπὸ ἓνα πλῆθος τυράννων μαινομένων· ἀλλὰ και ὅλων αὐτῶν και των προπηλακισμῶν ἀκόμη εκείνων, που παραπονούνται οἱ γέροντες, αφορμὴ δεν εἶναι το γήρας, Σώκρατες, ἀλλὰ ο χαρακτήρ των ἀνθρώπων ἀν ἔχουν χαρακτήρα μετρημένον και εὐκόλον, δεν τους εἶναι και το γήρας πάρα πολὺ ἀνυπόφορον· εἰδέ μη, διὰ τους ἄλλους, και το γήρας και ἡ νεότης εἶναι πρᾶγματα ἐξ ἴσου ἐπίμοχθα.

Ἐμεινα καταμαγευμένος ἀπὸ τους λόγους αὐτοῦς του γέροντος, και διὰ να τον κεντήσω να ἐξακολουθήσῃ ἀκόμη, του εἶπα: Εγώ, Κέφαλε, στοχάζομαι ὅτι οἱ περισσότεροι, ὅταν σε ἀκούουν να ομιλήσῃ κατ' αὐτὸν τον τρόπον, δεν παραδέχονται τα ἐπιχειρήματά σου, και φρονούν ὅτι, ἀν

υποφέρει με τόση ευκολία το γήρας, αυτό οφείλεται όχι τόσο εις τον χαρακτήρα, αλλά εις την μεγάλην περιουσίαν την οποίαν έχεις· διότι ο πλούτος, ισχυρίζονται, παρέχει πολλά τα ανακουφιστικά.

– Πράγματι, μου απήντησε, δεν το παραδέχονται· και έχουν μεν κάποιο δίκαιον εις τας αντιρρήσεις των, όχι όμως και όσον φαντάζονται. Εδώ εφαρμόζεται ο λόγος του Θεμιστοκλέους, που είπεν εις τον Σερίφιον εκείνον, ο οποίος τον επείραζε και του έλεγε, ότι την δόξαν του την χρεωστεί όχι εις την αξίαν του, αλλά εις την πατρίδα που είχε. «Και βέβαια, απεκρίθη ο Θεμιστοκλής, ούτε εγώ θα εγενόμην ονομαστός αν ήμην Σερίφιος, αλλ' ούτε και συ αν ήσο Αθηναίος». Τον ίδιον λοιπόν λόγον θα ημπορούσε να είπη κανείς και εις τους μη πλουσίους ανθρώπους, οι οποίοι με δυσκολίαν υποφέρουν το γήρας, ότι δηλαδή, αν η πτωχεία δεν δύναται βέβαια να καταστήση πολύ υποφερτόν το γήρας εις ένα άνθρωπον μετρημένον και φρόνιμον, ούτε όμως πάλιν άνθρωπος μη τοιούτος, με όλα τα πλούτη που θα απέκτα, θα ημπορούσε να παρασκευάση δι' εαυτόν γήρας ανεκτόν.

– Αλλά δεν μου λέγεις, Κέφαλε, – ηρώτησα πάλιν εγώ – τα πολλά αυτά πλούτη, που έχεις, τα εύρες έτοιμα, ή τα επηύξησες και ο ίδιος; – Τι τα επηύξησα, Σωκράτη; εγώ ως οικονομολόγος υπήρξα το μέσον μεταξύ του πάππου μου και του πατρός μου· διότι ο πάππος μου, του οποίου φέρω και το όνομα, παραλαβών όσην σχεδόν περιουσίαν έχω και εγώ

τώρα, την έκαμε πολλές φορές περισσότερο. Ο πατέρας μου πάλιν ο Λυσανίας την έκαμε ακόμη μικροτέραν απ' ό,τι είναι τώρα. εγώ δε θα ήμουν ευχαριστημένος εάν δεν αφήσω ολιγώτερα εις αυτούς, αλλά και κάτι μάλιστα παραπάνω απ' όσα παρέλαβον.

Σου έκαμα αυτήν την ερώτησιν – είπα εγώ – διότι πάντα μου εφάνης ότι δεν πολυαγαπάς τα χρήματα· πράγμα το οποίον συνήθως συμβαίνει εις εκείνους οι οποίοι δεν απέκτησαν οι ίδιοι τα πλούτη των· ενώ απεναντίας εκείνοι που τα αποκτούν μόνοι των, τα αγαπούν διπλάσια από τους άλλους· διότι καθώς οι ποιηταί αγαπούν τα ποιήματά των και οι πατέρες τα τέκνα των, κατά τον ίδιον τρόπον και οι αφοσιωθέντες εις την απόκτησιν χρημάτων τα αγαπούν ως δημιούργημά των, ακόμη δε, όπως και όλοι οι λοιποί άνθρωποι, και διότι τα χρησιμοποιούν κ' έτσι είναι και πολύ δύσκολοι εις τας σχέσεις των, διότι τίποτε άλλο δεν θέλουν να εκτιμούν έξω από τον πλούτον. – Έχεις δίκαιον, μου απήντησεν ο Κέφαλος. Και πολύ μέγαλον μάλιστα, επρόσθεσα εγώ· αλλά τόσον μόνον ειπέ μου ακόμη· ποίον είναι κατά την γνώμην σου το μέγιστον αγαθόν, που έχεις απολαύση από την μεγάλην σου περιουσίαν;

– Εκείνο, μου απήντησε, το οποίον ίσως και να μη μου πιστεύσουν οι πολλοί, αν το ακούσουν. Γνώριζε όμως, Σώκρατες, ότι, όταν ευρίσκεται κανείς περί τα τέλη της ζωής του, τον καταλαμβάνει ένας φόβος και μία συλλογή διά πράγματα, τα οποία ούτε έβαζε πριν εις τον νουν του.

διότι όλα εκείνα που διηγούνται περί του Άδου και περί των τιμωριών, αι οποίαι περιμένουν εκεί όσους έπραξαν αδικίας εις αυτόν τον κόσμον, ενώ έως τώρα τα περιέπαιζε, τότε δια αρχίζουν και ανησυχούν την ψυχήν του, μήπως τάχα είναι αληθινά· και είτε ένεκα της αδυναμίας του γήρατος, είτε και διότι ευρίσκεται ίσως πλησιέστερον προς εκείνα, τα βλέπει κάπως τώρα καθαρώτερα. Ανησυχία λοιπόν και τρόμος γεμίζουν την ψυχήν του, και αρχίζει να εξετάζη και αναθεωρή τας πράξεις του, μήπως διέπραξε καμμίαν αδικίαν και όστις ευρίσκει εις την ζωήν του πολλά αδικήματα, ο φόβος τον κάμνει και μέσα εις τον ύπνον του να πηδά επάνω, όπως τα παιδιά, και να ζη πάντοτε εις απελπισίαν. Ενώ όσοι δεν έχουν εις την συνείδησίν των το βάρος καμμιάς αδικίας, τους παραστέκει πάντα μία ελπίς γλυκεία και αγαθή του γήρατος τροφός, καθώς λέγει και ο Πίνδαρος· διότι πράγματι με πολλήν χάριν το είπεν εκείνος, Σώκρατες, ότι όστις διέλθη την ζωήν του με δικαιοσύνην και ευσέβειαν, γλυκειά η ελπίδα του ακλουθά

συντρόφισσα στα γερατεία του,
που θεραπεύει την καρδιά
και κυβερνάει τα λογικά
του ανθρώπου του αστάτου.

Όπως πολύ θαυμάσια τα λέγει. Ως προς τούτο λοιπόν εγώ θεωρώ ότι τα πλούτη έχουν μεγάλην αξίαν, όχι διά κάθε άνθρωπον βέβαια, αλλά διά τον μετρημένον και

φρόνιμον. Συντείνουν δηλαδή κατά μέγα μέρος εις το να μη εξαναγκασθή κανείς έστω και ακουσίως να εξαπατήση ή γελάση τον άλλον και να μη αναχωρήση διά τον άλλον κόσμον φοβισμένος εάν τύχη να οφείλη ή θυσίας εις θεόν τινα ή χρήματα εις άνθρωπον, και άλλας βεβαίως πολλές ωφελείας παρέχουν^ αλλ' εγώ τουλάχιστον, αν τα σταθμίσω έν προς έν, θα έκρινα, ότι αυτή είναι όχι η μικροτέρα χρησιμότης του πλούτου δι' άνθρωπον όστις έχει νουν.

– Ωραιότατα λέγεις, είπον εγώ, Κέφαλε· αλλ' αυτό το πράγμα, την δικαιοσύνην, πώς τάχα θα το ορίσωμεν; ότι σημαίνει απλώς: να λέγωμεν την αλήθειαν και να αποδίδωμεν εκείνα τα οποία ηθέλομεν λάβη παρά τινος, ή μήπως ημπορεί και αυτά ενίοτε μεν να είναι δίκαια, ενίοτε όμως και άδικα; παραδείγματος χάριν, εάν τις ήθελε λάβη παρ' ενός φίλου του όπλα και έπειτα εκείνος ο φίλος τύχη και παραφρονήση, αν του τα ζητή οπίσω, πας τις βεβαίως οφείλει να παραδεχθή, ότι ούτε πρέπει να του τα αποδώση, ούτε δίκαιος θα ημπορούσε να ονομασθή αν του τα απέδιδε· επίσης και να λέγη πάσαν ανυποκρίτως την αλήθειαν εις άνθρωπον διατελούντα εν τοιαύτη καταστάσει. – Ορθά τα λέγεις, είπεν εκείνος. – Δεν είναι λοιπόν αυτός ο ορισμός της δικαιοσύνης, να λέγη τις την αλήθειαν και να αποδίδη εκείνα τα οποία ήθελε λάβη.

– Είναι και παραείναι, Σώκρατες, – είπεν ο Πολέμαρχος λαβών τον λόγον – εάν τουλάχιστον οφείλωμεν να πιστεύσωμεν τον Σιμωνίδην. – Κ' επάνω εις αυτό – είπεν

ο Κέφαλος – σας παραδίδω τον λόγον· διότι πρέπει να πηγαίνω να φροντίσω διά την θυσίαν μου. – Και λοιπόν, είπον εγώ, ορίζεις τον Πολέμαρχον κληρονόμον σου; – Βεβαιότατα, απήντησεν εκείνος γελάσας· και συγχρόνως εξήλθε διά την θυσίαν του. – Λέγε μας λοιπόν, είπον εγώ, εσύ ο κληρονόμος του λόγου, τι λέγει ο Σιμωνίδης περί δικαιοσύνης, το οποίον συ παραδέχεσαι ότι είναι ορθόν; – Λέγει, απήντησεν εκείνος, ότι δίκαιον είναι το να αποδίδωμεν εις έκαστον τα οφειλόμενα· και εις τούτο ευρίσκω εγώ ότι έχει πληρέστατον δίκαιον. – Αλλά βέβαια, είπον εγώ, δεν είναι εύκολον να απιστή κανείς εις τον Σιμωνίδην· διότι είναι σοφός και θείος άνθρωπος. Τι είναι όμως ακριβώς εκείνο το οποίον λέγει, συ μεν ίσως, Πολέμαρχε, να το γνωρίζης, εγώ όμως το αγνοώ· διότι είναι φανερόν ότι δεν εννοεί βέβαια, αυτό που ελέγομεν ημείς προ ολίγου, ότι δηλ. οφείλει τις να αποδώση εις ένα άνθρωπον ο οποίος έχασε τας φρένας του μίαν παρακαταθήκην, την οποίαν του ενεπιστεύθη εκείνος όταν τας είχε ακόμη, διότι βέβαια και η παρακαταθήκη είναι πράγμα οφειλόμενον· ή όχι; – Ναι – Όστε κατ' ουδένα τρόπον δεν πρέπει να το αποδώσωμεν, όταν το ζητή άνθρωπος μη ευρισκόμενος εις τα λογικά του; – Αυτό είναι βέβαιον, απήντησεν εκείνος. – Κάτι άλλο λοιπόν εννοεί, καθώς φαίνεται, ο Σιμωνίδης, όταν λέγη ότι είναι δίκαιον να αποδίδωμεν τα οφειλόμενα. – Χωρίς αμφιβολίαν, είπεν εκείνος· καθόσον φρονεί, ότι οφείλουν οι φίλοι να κάμνουν καλόν εις τους

φίλους των, ουδέποτε όμως κακόν. – Α, τώρα ενόησα, είπα εγώ, ότι δηλ. δεν αποδίδει τα οφειλόμενα, εκείνος όστις π. χ. αποδίδει μίαν χρηματικήν παρακαταθήκην εις τον φίλον, που του την ενεπιστεύθη, εάν και η απόδοσις και η παραλαβή είναι βλαβερά· αυτό δεν λέγεις ότι είναι το νόημα του Σιμωνίδου; – Βεβαιότατα. – Εις τους εχθρούς του όμως οφείλει τις να αποδίδη ό,τι τύχη να τους οφείλη; – Αναμφιβόλως, απήντησεν, εκείνο τουλάχιστον που τους οφείλεται· οφείλεται δε, κατά την γνώμην μου, εις τον εχθρόν εκ μέρους του εχθρού, εκείνο ακριβώς και που του αρμόζει, δηλ. κακόν. – Διετύπωσε λοιπόν, καθώς φαίνεται, είπον εγώ, ο Σιμωνίδης ολίγον αινιγματωδώς, ως ποιητής που είναι, το δίκαιον, διότι είχε μεν εις τον νουν του κατά πάσαν πιθανότητα, ότι δίκαιον είναι το να αποδίδη τις εις έκαστον εκείνο που του αρμόζει, τούτο δε ωνόμασεν οφειλόμενον. – Αλλά τι άλλο νομίζεις; μου απήντησε. – Κάμε μου λοιπόν την χάριν και άκουσε. Εάν κανείς τον ηρώτα· «Ω Σιμωνίδη, ιατρική καλείται η τέχνη, η οποία εις τίνας και τι το οφειλόμενον ή αρμόζον αποδίδει;» τι νομίζεις ότι θα μας απεκρίνετο; – Φανερόν ότι, απήντησεν, εκείνη η οποία προσφέρει εις τα σώματα τα φάρμακα, τας τροφάς και τα ποτά. – Τέχνη πάλιν μαγειρική καλείται εκείνη η οποία εις τίνας και τι το οφειλόμενον ή αρμόζον αποδίδει; – Εις τα φαγητά τα καρυκεύματά των.

– Σύμφωνοι. Λοιπόν δικαιοσύνη θα εκαλείτο η τέχνη, η οποία εις τίνας τι αποδίδει; – Εάν πρέπη να είμεθα συνεπείς

με εκείνα τα οποία είπομεν πριν, εκείνη η οποία αποδίδει εις τους φίλους και τους εχθρούς ωφελείας και βλάβας. – Το να ευεργετή λοιπόν κανείς τους φίλους του και να βλάπτη τους εχθρούς του, αυτό ονομάζει δικαιοσύνην; – Έτσι μου φαίνεται. – Ποίος λοιπόν είναι ικανώτατος να κάμνη καλόν εις φίλους ασθενούντας και κακόν εις τους εχθρούς εις ό,τι αποβλέπει την ασθένειαν και την υγιείαν; – Ο ιατρός. – Και ποίος εις τους ταξιδεύοντας, όσον αφορά τους κινδύνους της θαλάσσης; – Ο κυβερνήτης.

– Ο δε δίκαιος πάλιν, εις ποίαν πράξιν και όσον αφορά ποίον έργον είναι ικανώτατος να ωφελή τους φίλους και να βλάπτη τους εχθρούς; – Εις τον πόλεμον, μου φαίνεται, μαχόμενος μεν εναντίον αυτών, υπερασπιζόμενος δε εκείνους. – Έστω· εις τους μη ασθενούντας όμως, φίλε Πολέμαρχε, ο ιατρός είναι άχρηστος. – Πραγματικώς. – Και εις τους μη ταξιδεύοντας επίσης ο κυβερνήτης. – Ναι. Και ο δίκαιος άρα γε κατά τον αυτών λόγον είναι άχρηστος εις τους μη πολεμούντας; – Δεν ημπορώ να το παραδεχθώ ολότελα αυτό. – Όστε είναι χρήσιμον άρα γε πράγμα και εν ειρήνη η δικαιοσύνη; – Χρήσιμον. – Αλλά και η γεωργία είναι επίσης· ή όχι; – Ναι. – Διά την εσοδείαν βέβαια καρπού. – Ναι. – Αλλά και το επάγγελμα προσέτι του υποδηματοποιού; – Ναι. – Προς κατασκευήν βέβαια υποδημάτων, μου φαίνεται ότι θα απήντας. – Σωστά.

– Αι, λοιπόν! η δικαιοσύνη προς ποίαν χρήσιν ή προς ποίον έργον θα μου απαντούσες ότι είναι ωφέλιμος εν

ειρήνη; – Εις τας συναλλαγάς, Σωκράτη. – Συναλλαγάς δε εννοείς τους συνεταιρισμούς, ή τίποτε άλλο; – Αυτό ακριβώς. – Άρα γε λοιπόν εις το παιγνίδιον των κύβων έξαφνα καλός και χρήσιμος σύντροφος θα ήτο ο δίκαιος, ή ο εξ επαγγέλματος παίκτης; – Ο παίκτης. – Και όσον αφορά την συναρμογήν πλίνθων και λίθων, ο δίκαιος θα ήτο χρησιμότερος και προτιμότερος να συνεργασθή μαζί σου, παρά ο οικοδόμος; – Κάθε άλλο βέβαια. – Αλλά περί τίνος λοιπόν πράγματος προκειμένου θα επεζήτεις την σύμπραξιν του δικαίου μάλλον παρά του μουσικού, όπως πάλιν έξαφνα θα ήτο μάλλον επιζήτητος ο μουσικός προκειμένου περί κανενός οργάνου; – Μα, μου φαίνεται, εάν επρόκειτο περί διαχειρίσεως χρημάτων. – Εκτός όμως πάλιν ίσως, Πολέμαρχε, όταν θα εχρειάζετο να κάμης χρήσιν χρημάτων, εις περίπτωσιν που απεφασίζετο να προβήτε από κοινού εις αγοράν ή πώλησιν κανενός ίππου· διότι τότε, νομίζω, θα εχρειάζετο ο ειδικός εμπειρογνώμων· ή όχι; – Φαίνεται. – Όπως και αν επρόκειτο περί πλοίου, ο ναυπηγός ή ο κυβερνήτης. – Μάλιστα. – Ποίαν λοιπόν από κοινού χρήσιν όταν θέλω να κάμω των χρημάτων μου, θα μου ήτο ο δίκαιος χρησιμώτερος από κάθε άλλον; – Όταν θέλης να τα βάλης παρακαταθήκην και να τα διαφυλάξης από πάσαν απώλειαν. – Α, ώστε λοιπόν λέγεις, όταν δεν θέλω να τα εργασθώ, αλλά να τα αφήσω να κάθωνται; – Εννοείται. – Όταν λοιπόν είναι άχρηστα τα χρήματα, τότε είναι χρήσιμος δι' αυτά η δικαιοσύνη. – Καθώς φαίνεται.. – Και

όταν λοιπόν πρέπη να διαφυλάξω και κανέν δρέπανον ή ιδικόν μου ή από κοινού με κανένα άλλον, και τότε θα μου χρησιμεύση η δικαιοσύνη· ενώ, όταν πρόκειται να το μεταχειρισθώ, η αμπελουργική. – Φαίνεται. – θα είπης επομένως, και όταν χρειασθή να φυλάξω καμμίαν ασπίδα και λύραν και να μην τα μεταχειρίζωμαι, ότι είναι χρήσιμος τότε η δικαιοσύνη, ενώ εις την εναντίαν περίπτωσιν η οπλομαχητική και η μουσική. – Κατ' ανάγκην. – Όστε και δι' όλα τα άλλα η δικαιοσύνη άχρηστος μεν είναι διά την χρήσιν εκάστου πράγματος, χρήσιμος δε μόνον διά την αχρηστίαν του;

– Εκεί καταντά.

– Δεν θα ήτο λοιπόν, φίλε μου, και πάρα πολύ σπουδαίον πράγμα η δικαιοσύνη, εάν η χρησιμότης της περιωρίζετο μόνον εις τα άχρηστα· και παρακολούθησε τώρα αυτόν τον συλλογισμόν μου. Άρα γε εκείνος όστις, είτε εις την πυγμαχίαν είτε και εις άλλην τινά μάχην, είναι επιτηδειότατος να καταφέρη κτυπήματα, δεν είναι συγχρόνως και επιτηδειότατος να προφυλαχθή από τα πλήγματα του αντιπάλου του; – Είναι βεβαιότατα. – Άρα λοιπόν και εκείνος που είναι ικανώτατος να προφυλαχθή από νόσον, δεν είναι και ο πλέον επιτήδειος να την εμβάλη εις ένα άλλον: – Μου φαίνεται. – Τοιουτοτρόπως πρέπει να παραδεχθώμεν, ότι εκείνος είναι ο άριστος φύλαξ ενός στρατοπέδου, όστις δύναται να προβλέψη και να κλέψη τα σχέδια και τας λοιπάς πράξεις των εχθρών – Χωρίς

αμφιβολίαν. – Κατά συνέπειαν ο καταλληλότετος φύλαξ ενός πράγματος είναι συνάμα και ο επιτηδειότετος κλέπτης αυτού. – Φαίνεται.

– Εάν επομένως ο δίκαιος είναι ικανός να φυλάξη χρήματα, θα ήτο επίσης και ικανώτατος να τα κλέψη. – Αυτό τουλάχιστον είναι το συμπέρασμα του συλλογισμού μας. – Νά λοιπόν που απεδείχθη κλέπτης ο δίκαιος· και φαίνεται να έλαβες αυτό το μάθημα από τον Όμηρον· διότι και εκείνος έχει ιδιαιτέραν στοργήν προς τον Αυτόλυκον, τον προς μητρός πάππον του Οδυσσέως, και λέγει ότι υπερέβαιναν όλους τους ανθρώπους εις την κλεπτοσύνην και την ψευδορκίαν· και φαίνεται επομένως και κατά σε και κατά τον Όμηρον και κατά τον Σιμωνίδην, ότι η δικαιοσύνη είναι κάποια τέχνη κλοπής, μόνον όπου γίνεται προς ωφέλειαν των φίλων και προς βλάβην των εχθρών· δεν έλεγες έτσι; – Όχι βέβαια, μα τον θεόν! Αλλά και εγώ δεν γνωρίζω τώρα τι έλεγα· εις αυτό όμως επιμένω ακόμη, ότι η δικαιοσύνη ωφελεί μεν τους φίλους βλάπτει δε τους εχθρούς.

– Αλλά τι εννοείς λέγων φίλους; εκείνους, οι οποίοι μας φαίνονται άνθρωποι χρηστοί, ή εκείνους, οι οποίοι είναι πράγματι χρηστοί, και αν ακόμη δεν τους θεωρούμεν τοιούτους; το ίδιον δε και περί των εχθρών; – Φυσικόν είναι, όσους θεωρούμεν χρηστούς να τους αγαπώμεν, και όσους πάλιν νομίζομεν φαύλους να τους μισώμεν. – Αλλά τάχα δεν συμβαίνει πολλές φορές να απατώνται οι άνθρωποι

εις τας κρίσεις των και να νομίζουν χρηστούς πολλούς ανθρώπους δίχως να είναι, και το εναντίον; – Βεβαίως συμβαίνει. – Όστε εις τους τοιούτους οι μεν αγαθοί είναι εχθροί, οι δε κακοί φίλοι. – Μάλιστα. – Αλλ' όμως έχουν δίκαιον τότε αυτοί να ωφελούν μεν τους πονηρούς, να βλάπτουν δε τους αγαθούς. – Φαίνεται. – Και όμως οι αγαθοί είναι δίκαιοι και ανίκανοι να προξενήσουν κακόν. – Αληθέστατον. – Σύμφωνα όμως με τον λόγον σου είναι δίκαιον να βλάπτωμεν ανθρώπους, που δεν μας κάμνουν κανένα κακόν. – Το αποκρούω αυτό διαρρήδη, Σώκратες· είναι ημαρτημένον προφανώς το συμπέρασμα. – Τους αδίκους λοιπόν είναι δίκαιον να βλάπτωμεν, τους δε δικαίους να ωφελούμεν. – Αυτό φαίνεται σωστότερον. – Θα συμβή όμως εις πολλούς, Πολέμαρχε, οίτινες απατώνται εις τας περί των ανθρώπων κρίσεις των, να είναι δίκαιον τους μεν φίλους να βλάπτουν, διότι τους θεωρούν φαύλους, τους δε εχθρούς να ωφελούν, διότι είναι κατ' αυτούς χρηστοί. Και έτσι φθάνομεν εις το αντίθετον συμπέρασμα από εκείνο, που είπομεν ότι εννοεί ο Σιμωνίδης.

Конец ознакомительного фрагмента.

Текст предоставлен ООО «ЛитРес».

Прочитайте эту книгу целиком, [купив полную легальную версию](#) на ЛитРес.

Безопасно оплатить книгу можно банковской картой Visa, MasterCard, Maestro, со счета мобильного телефона, с платежного терминала, в салоне МТС или Связной, через PayPal, WebMoney, Яндекс.Деньги, QIWI Кошелек, бонусными картами или другим удобным Вам способом.